

ПИТАЊЕ СВОЈИНЕ

ОД СВОЈИНЕ ИНДИВИДУАЛНОГ ПРАВА КА СВОЈИНИ
СОЦИЈАЛНОЈ ФУНКЦИЈИ

- Старо схватање својине. — Декларација Права Човека и Грађанина од 1789. — Развој чињеница подрива индивидуално апсолутно право својине. — Друштвена међузависност, у времену и простору, позитивна и негативна. — Злоупотреба права својине забрањује се, најпре фактички, затим и формално.
- Нове правне формуле у погледу својине. — „Својина социјална функција” потискује „својину субјективно право”.
- За време рата, сопственост земље и кућа за становање претвара се у функцију. — Наше законодавство. — У модерним уставима долази до израза ново схватање својине. — Чл. 25. 26 и 37 Видовданског Устава.
- Критериум и санкција за схватање својине као социјалне функције у погледу земље, кућа и индустријских предузећа.

Индивидуална својина нападана је и брањена најразноврснијим аргументима. Њој је са крајњег крила противника противстављена колективна својина, за коју се тврди да је без мана индивидуалне својине и много кориснија за заједницу.

Ми се нећемо упустати у ову школску дискусију, која је на крају крајева само једна обична духовна вежба. Остаћемо у стварности и узети индивидуалну својину као чињеницу која као све чињенице нема потребе да буде оправдана. То је наша полазна тачка. У даљим редовима видећемо, у чему се састоји индивидуална својина, да ли је тачан принцип на коме почива установа својине као личног права и, напослетку, какав нови карактер она почиње да добија.

*

*

*

По још општем схватању, својина је право, на основу кога се једна ствар налази стално подвргнута искључивој вољи једног лица. Сопственик је, зато што је сопственик, овлашћен да упо-

требљава ствар, да је ужива и да с њом располаже. Он може и не употребити ствар, па чак и уништити је. У својој активности сопственик не подлежи никаквој контроли. Он, чак, може употребити своју ствар на начин који му не користи и који је, поред тога, штетан за другог. Тако, нпр., сопственик земље може копати рупе на свом земљишту и на тај начин пресећи жицу суседног извора, без икакве користи за себе, и чак искључиво у намери да суседу пресече извор, па да ипак не одговара за нанесену штету. Он врши своје право, а то га право, право својине овлашћује да ради са стварју што год хоће. При вршењу свог права он најмање има да води рачуна о туђим интересима. Нико му не може тражити рачуна о начину на који он ужива и употребљава своју ствар. Иначе, својина не би била својина.

Својина је, дакле, *искључиво, апсолутно право, plena in re potestas*, по енергичном римском изразу, и она тај или сличан карактер има у свима данас важећим законцима. Она је индивидуално право, које постоји једино ради задовољења индивидуалних циљева сопственика.

Али тај карактер индивидуалног права својина није имала увек. Као све људске институције она се је у току векова мењала. Није ни место овде нити наш циљ да износимо историју својине. За нас је довољно да напоменемо, да је својина као индивидуално, апсолутно и искључиво право јасно оцртана тек у чувеној француској Декларацији Права Човека и Грађанина од 1789 године, која представља триумф индивидуализма у праву.

Познато је шта се подразумева у праву под индивидуализмом, и зашто је он триумфовао у Декларацији Права, том важном акту Француске Револуције. — Револуција означава крај једне дуге и упорне борбе која се водила између индивидуе с једне стране, и представника заједнице, Државе и Цркве, с друге стране. Она је хтела пре свега да ослободи човека од стега у којима су га држале Држава и Црква. Зато она и прокламује да је човек циљ по себи, и да као такав има прерогативе које су јаче и старије од свих људских закона (читајте: прописа и наредби заједнице, друштва). У њему самом налази се извор његових права. По природи човек је слободан, независан. Друштво и држава постоје само зато што су људи пристали драговољно да мало ограниче своју природну и неотуђиву слободу, ради својих личних користи. Задатак тако створене заједнице врло је ограничен: она има само да штити свачија права. Она не сме да се меша у односе појединаца. Циљ политичких установа је само омогућење остварења индивидуалних права. А право, то је „аутономија људског бића, његова природна моћ да зависи само од самог себе у погледу управљања својом мишљу и својим делима: неповредност личности, слобода у својим разним манифестација-

ма, напослетку својна” (Beudant). Индивидуална својина је као и слобода једно право које се не може отргнути човеку. Човек га има чак и ако му га закон оспорава. — Једном речју, човек је по природи слободан и независан и има уробених права. Циљ и разлог постојања јавне власти, државе, је предузимање потребних мера ради очувања свачијих права, специјално слободе и својине, која је у ствари последица и гаранција слободе. И то је све. Прекорачење те границе и контролисање начина на који неки човек употребљава своје право изједначује се са тиранијом. И зато Декларација Права каже: „Људи се рађају и остају слободни и једнаки по правима (чл. 1). Циљ сваког политичког удруживања је очување природних и незастаривих права човека. Та права су слобода, својина, безбедност и одупирање притиску (чл. 2). Својина је неповредно и свето право (чл. 17)”.

За ове принципе дуго се веровало, а многи верују још и данас, да су дефинитивни. Мислило се, и још се мисли, да ће док постоји цивилизованих зајеница правни поредак морати бити конструисан на њима. За њих се сматрало да су израз вечите истине.

Међутим, стварност, која је разорила многе „вечите истине”, показала је у току прошлог столећа, а нарочито у новије доба, снажну реакцију против учења индивидуализма. Из њеног проучавања излази, да ако је индивидуализам имао да одигра извесну улогу у извесном тренутку, тај тренутак је прошао, дефинитивно прошао. Данас нам се намећу друга схватања, потпуно супротна учењу индивидуализма.

Пре свега, индивидуализам полази од нетачне поставке, да је човек по природи независан. Данас је непотребно доказивати да је човек напротив зависан у сваком погледу, и то нарочито од других људи. Човек није циљ по себи. Ако он има чисто личних тежњи, ако тежи очувању свог живота и задовољењу својих потреба не сме се сметнути с ума да он припада једној заједници, без које би му било немогуће постићи своје личне циљеве. Из тог простог и очигледног разлога одређивање човекових права и дужности не може се вршити једино с обзиром на замишљеног независног човека; тако одређена права и дужности не би имали свој основ у стварности. При њиховом одређивању треба имати увек у свести дубоку међузависност, која постоји међу људима у сваком погледу, нарочито у наше доба где је подела рада отерана тако далеко. Та међузависност постоји у времену, пошто се ми користимо напорима наших предака, као што ће се наши потомци користити нашим напорима. По речима Фује-а, онај који је пронашао плуг оре невидљиво поред орача. — Та међузависност постоји и у простору: цивилизован човек неспособан је да подмири сам све своје потребе; он се користи про-

изводима активности осталих људи, као што се остали људи користе производима његове активности. Као што је лепо примећено, на столу најсиромашнијег човека данас се често налазе производи свих пет континената.

У осталом, та међузависност није само позитивна; она је исто тако и негативна. Све државе, и оне које су учествовале у последњем рату, и оне које су остале неутралне, осећају данас његове тешке последице. Њих ће осетити исто тако и будуће генерације, које ће за рат знати само из историје. — Сви знају за побуне радника против првих машина, које су их делимично замениле и оставиле без хлеба. И ако нису учествовале у проналажењу машина, њихов проналазак није им био индиферентан. — Како онда изгледа тврдња да су људи слободни, независни једни од других? Није ли тачније рећи да постоји дубока међузависност свију чланова друштва?

Независан човек је, дакле, једна апсурдна апстракција. И, наравно, кад се резонује на апсурдним претпоставкама, долази се до апсурдних закључака. Тако су и присталице индивидуализма признали том изолованом човеку „света” права као слободу и својину, ради постигнућа његових личних циљева. Међутим, изолован човек не може имати ни права ни дужности. Право претпоставља постојање односа међу људима. Према томе, да би било *права* потребно је да постоје бар два човека. Како се онда може говорити о природном, урођеном праву човека, који треба да је по природи независан?!

На тим нетачним индивидуалистичким поставкама организована је својина у свима цивилизованим земљама, на начин који смо у почетку изнели. Она је, потсетимо се, *лично право*, чије вршење зависи од *воље* сопственика и постоји једино ради задовољења његових потреба и прохтева.

Али ако је тако организована својина одговарала некад општим погледима и потребама, данас то више није случај. Данас је осећај међузависности, који постоји у друштву, продро и сувише дубоко, да би се могла равнодушно посматрати употреба својине на начин штетан за заједницу, и ако је то дозвољено по индивидуалистичком схватању по коме је својина организована. Он је продро и у свест судија, који обично виде само законе. Не обазирјући се ни на Законике и њихову апсолутност у овом погледу, ни на протесте присталица индивидуализма, судије модерних држава, у сталном додиру са стварношћу, кажњавају такозвану злоупотребу права својине. Они не дозвољавају сопственику, да врши своје право на начин који је штетан за суседе, а њему не користи; још мање му дозвољавају да врши своје право једино у намери да другоме нанесе штету. Тако, нпр., забрањено је сопственику, да на свом имању подигне зид у циљу да

суседу онемогући изглед на поље, и ако је он на то овлашћен својим правом својине, како га схватју индивидуалисти. — Интересантно је напоменути, да су ову забрану злоупотребе права својине почели прво изрицати француски судови, уз велико протестовање правника, још од почетка друге половине прошлог столећа, дакле судови земље Декларације Права Човека у којој је индивидуализам триумфовао, и одакле је био унешен у друге земље. Судови су натезали законске текстове да би немогућили пакосно вршење права својине, против кога је устајала општа свест.

Али то натезање законских текстова може ићи само до извесних граница. Из закона се често може извући оно што он не садржи, али је немогуће, наравно у добро израђеном закону, наћи што је потребно, да би се срушио принцип на коме тај закон почива. Данас је немогуће, поред тога што је осећај међузависности развијен натерати сопственика пољског имања да обрађује своје њиве, и ако је то и његов и општи интерес. *Новим схватањима потребне су нове законске формуле*, ако се не жели да друштво падне у контрадикцију са самим собом.

*
* *
*

Која су то нова схватања у погледу својине?

Услед међузависности, да не кажемо солидарности, пошто се ова реч различито разуме, која постоји у друштву, својина се данас не може сматрати као право које постоји једино у интересу сопственика и ради задовољења његових личних потреба и прохтева. Сопственик не може више бити апсолутан господар на свом добру. Као и последњи радник, сопственик није независан човек, већ само један део друштвене машине. И он има, као и сваки човек, да испуни извесну функцију у друштву. „Држалац богатства, самим тим што држи богатство, може извршити извесан посао који само он може извршити. Само он може повећати опште богатство, осигурати задовољење општих потреба, стављајући у покрет капитал који држи. Он је дакле друштвено обавезан да изврши тај посао и биће друштвено заштићен само ако га изврши и у колико га изврши. Својина није више субјективно право сопственика, она је социална функција држаоца имања” (Duguit). Она, дакле не постоји искључиво у интересу индивидуе; она постоји у општем интересу, и њен једини основ је обавеза за сопственика да изврши једну социалну функцију. Чињеница да је неко сопственик не овлашћује га да са стварју поступа по својој вољи, већ му *намеће обавезу* да ствар коју има упо-

треби на задовољење личних потреба, с једне стране, и општих потреба, с друге стране. Само таква активност је у интересу заједнице, само она има друшвену вредност и зато само она заслужује заштиту. За цивилизовано друштво, које почива на подели рада и у коме је та подела рада далеко отерана, интересантан је само онај који врши своју дужност, практикује друштвену солидарност.

Ово ново схватање својине није још успело да се наметне законодавцу и натера га да измени принцип на коме почива установа својине. Законодавац је спор. Он у осталом обично не ствара ништа ново, већ се ограничава да посвети оно што је већ дубоко продрло у обичаје, или што је постало мање више општи осећај. Он чека све док под притиском новог вина не почну пуцати старе мешине. И добро је што тако ради. Не ваља пренаглити; боље је пустити стварност да нам покаже нове путеве, него се поверити логици и сигурно залутати.

Али ако још ниједан Законик није организовао својину *уопште* као социалну функцију, ово ново схватање својине посвећено је у *неким* законима у погледу извесних врста својине. Никаква теориска разматрања нису нагнала законодавца на тај корак; од је деловао једино под притиском стварности.

*
* *

Никад се међузависност, солидарност чланова једне заједнице, та основна идеја схватања својине као социалне функције, не испољава боље него у случају опасности која прети тој заједници. Тада се најбоље осети нетачност индивидуализма, по коме друштво није ништа друго до збир потпуно независних јединки. Јер у том случају, као што је нпр. рат, сваки има у интересу зајединице и по цену живота да изврши извесну дужност, извесну функцију. Општа корист то овога пута императивно налаже. — За време последњег рата осетило се најбоље, да је *својина земље* престала бити лично право и постала социална функција. У скоро свима државама, сопственици земље били су принуђени да је обрађују. Тако је било у централним силама и земљама које су оне биле окупирале, па следствено и у Србији. У Француској, тој колевци индивидуализма, било је исто. По француском закону од 6 октобра 1916 године, председник општине пошто позове сопственика необрађене земље да је обради, има право, ако за петнаест дана не добије од овога доказ, *да је из разлога независних од његове воље* био спречен у обради земље, реквизирати ту земљу и предати је на обраду нарочитом одбору. Другим једним законом од 4 маја 1918 учињен је корак даље: Ако

сопственик, или онај који ради земљу, неће *или не може* да је обради, председник општине или окружни начелник може ре-квирirati ту земљу и дати је на обраду, под извесним условима, коме хоће земљораднику или синдикатима или кооперативама за обраду земље. — Ово је законодавство престало са ратом, али је оно својим макар кратковременим постојањем доказало да је својина земље престала бити лично право и претворила се у социалну функцију.

Тачност учења о „својини социалној функцији” огледа се и у погледу друге једне врсте својине, својине *кућа за становање*. По индивидуалистичком схватању, својина кућа за становање је истоветно право као и право својине на најситнијим предметима свакидашње употребе. Сопственик га може уживати по својој вољи, искористити га или не искористити. Али су после рата законодавци свију земаља осетили да више тако не може бити. Сопственик више није искључиви држалац права. Он има једну улогу у друштву, и није остављено његовој вољи да ли ће је испунити или не. Другим речима, својина кућа за становање престала је бити индивидуалистичко право и постала нека врста јавне установе која, као свака јавна установа, функционише у општем интересу. На основу тог новог схватања држава је интервенисала и ограничила, а у нашој земљи са свим уништила, слободу сопственика у погледу вршења његовог права. Она га је натерала да *мора* издати стан под закуп, и то под условима које је она одредила. Наша је држава отишла чак и даље, и узела за себе право да одреди закупца коме се мора издати стан. На тај начин, поред принципа аутономије повређен је и други основни принцип индивидуалистичког правног поретка, принцип слободе уговарања, тако, да се за својину станова може потпуно тачно рећи, да је престала бити право и постала социална функција. Иначе, какво је то лично право које се *мора* вршити, и то још на уско регулисан начин? Суштина субјективних права, по опште усвојеном мишљењу, састоји се у моћи да се нешто *хоће*, или моћи да се другима наметне поштовање нашег *хотења*. Међутим, *воља, хотење*, сопственика куће за становање потпуно је уништена. Њему је наметнут начин по коме има да врши своје „право”, или боље и тачније речено, своју друштвену дужност, своју социалну функцију. О својини кућа за становање као апсолутном праву не може, дакле, бити више речи.

Колико су тачни и у стварности дубоко укорениени разлози због којих је измењен карактер својине на кућама за становање, види се најбоље из тога, што је наша влада, при истеку важности закона о становима, била, због немогућности да редовним путем продужи важење тог закона, принуђена да учини једну *незаконитост* и једним својим простим решењем продужи ње-

гово важење! Али то није све. Како се у напред знало да судови неће, и по Уставу не смеју, судити по том решењу, већ да ће применити старе прописе, по којима сопственици могу по својој вољи уживати своје право својине, то је полициској власти, којој влада може наређивати што хоће, наређено да не извршује такве судске одлуке. Правници, који све гледају кроз закон, који логички резонују, а не посматрају стварност, били су индигнирани до крајњих граница тим поступком. Међутим, са мало више смисла за стварност протести би били много блажи. Сам законодавац је сматрао да је влада добро учинила и зато је у закон о дванаестинама од 31 марта 1925 године унешена једна диспозиција (чл. 93) са повратним дејством коју је интересантно знати. Она гласи: „Признаје се сила и важност решењу Министарског Савета Бр. 1471 од 18. децембра 1924. године као и свима одлукама и радњама власти за станове заснованим на истом решењу, које ће решење важити до доношења новог закона, а најдаље до 15. маја 1925. године. — Не вреде и неће се извршити све одлуке и пресуде редовних судова донете на подручју ван територија раније Србије и Црне Горе,¹⁾ које су донете противно означеној одлуци Министарског Савета а у времену од 1. јануара 1925. године, па до 15. маја 1925. год.”

Не инсистирајмо више. Из предњег се види да смо данас далеко од принципа Декларације Права Човека и Грађанина и неповредности права својине. Ступањ својине индивидуалног права је пређен и дефинитивно пређен.

Та схватања о новом карактеру својине, основана као што се из досадашњег излагања видело, на посматрању, голе стварности, независно од сваке школе или тенденције, нашла су места у послератним уставима разних држава. Она су ту продрла заједно са новим схватањима задатака државе, највеће организоване заједнице. По ранијим назорима, устав је имао да регулише политичка питања и загарантује основна права грађана. У економске односе, — у оно што чини основу свег правног живота, — сматрало се да он не треба да се меша. *Модерни устав*, напротив, посветили су нарочиту пажњу привредним односима. Оно што карактерише те уставе то су њихове економске и социјалне одредбе. Држава није више само политичка заједница која има да гарантује грађанима њихова права; она има поред тога и социјалних и културних задатака. Зато наш устав од 28 јуна 1921 године одређује да „Држава има, у интересу целине а на основу закона, право и дужност да интервенише у привред-

¹⁾ Србија и Црна Гора су изузете из простог разлога што се на тим деловима наше државе отказ станова и иначе може вршити само о Ђурђев-дану и Митров-дану.

ним односима грађана, у духу правде и отклањања друштвених супротности” (чл. 26). Затим: „Слобода уговарања у привредним односима признаје се, у колико се не противи друштвеним интересима” (чл. 25). Поред личних интереса, за које се једино знало раније, признаје се постојање и *друштвених интереса*. То значи признање међузависности у друштву и напуштање индивидуализма. Природно је онда што при том преокрету својина није остала што је и раније била. Додуше чл. 37 Устава зајемчава својину, али одмах додаје: „Из својине проистичу и обавезе. Њена употреба не сме бити на штету целине”. Тиме је законодавцу назначено, да се својина има организовати као социјална функција²⁾

*
* *

Каква ће бити *санкција* дужности, које за сопственика произилазе из својине социалне функције? А пре тога, по чему ће се знати да ли је неки сопственик извршио своју социалну функцију или не?

О томе је прерано говорити уопште. Ми смо још у почетку рекли да се стављамо искључиво на терен реалности. Зато треба пустити ствари да се развијају. Јер правне институције не могу живети на жељама, ма како оне похвалне биле.

Али, ако се не може говорити *уопште*, на наше је питање могуће дати одговор, што се тиче својине на *извесним* стварима. Тако, својину на извесним предметима биће немогуће а и непотребно је, организовати као социалну функцију. То је случај са предметима за текућу употребу. Само, то не значи да ће и будућност морати стати на наше гледиште. Ако се друштвени осећај буде толико развио, да се у сваком предмету види резултат задњичког рада; ако се утврди врло разумљив осећај, да је општи интерес, да свака стварчица буде искористишћена у циљу ради кога је створена, а не ћудљиво упропашћена; ако развитак и усаврша-

²⁾ Уставотворац је како то и при летицичном прегледу економских и социјалних одредби Устава излази, хтео да законодавцу да директиве једног солидаристичког права, по коме својина није право већ социјална функција. То се не може озбиљно спорити. Он је, међутим, сам створио збрку у погледу својине, рекавши у почетку чл. 37 да је својина зајемчена. Ако је то, како по свему изгледа, остатак индивидуалистичких појмова, једна фраза која је код индивидуалиста била стилска, тешко је замислити како ће законодавац измирити ова два супротна схватања која се налазе у чл. 37 Устава. Осим ако се у речима: „Својина је зајамчена” мислило на својину у свакој форми, па дакле и на својину социалну функцију.

вање, индустрије не буду зависиле од коефицијента консомације, за шта ће, свакако, требати још времена, онда неће бити немогуће казнити било новчано, било лишењем једног дела својине, што је у осталом свеједно, сопственик а који уништава ствари, као нпр. онога који се весели лулајући посубе.

Али не грешимо против нашег основног правила и не резонујмо на хипотезама. Оставимо својину ствари за свакидашњу употребу, пошто има предмета, и то најинтересантнијих, за чију је својину трансформација већ могућа. Ми смо видели да је то случај са својином земље. Сопственик земље не врши своју социалну функцију кад остави земљу необрађену и, уопште говорећи, кад не извлачи из ње користи које она може дати. Ето критеријума за распознавање да ли је у случају ове врсте својине сопственик извршио своју социалну функцију. Он је, као што знамо, већ био примењен у разним земљама за време рата. Што се тиче санкција, последице које за сопственика произилазе из невршења његове социалне функције, и њу је показало време рата: државна власт, орган заједнице, има не само право већ и дужност, да реквизира неискоришћени терен и да његово искоришћавање повери под условима корисним за заједницу, било појединцима, било за то организованим удружењима.

Што се тиче својине кућа за становање, ту није ни потребно указивати на критеријум неизвршења социалне функције и санкцију тог неизвршења. Сопственик празног стана мора га издати, иначе држава ће га реквизирати. Код нас се, видели смо, отишло даље. Држава је ставила под реквизицију све до априла 1919 године саграђене станове и одређује за сваки стан закупца, са често пута смешном закупном ценом, пошто ова не износи ни један мали део одговарајуће вредности. Тај начин поступања према сопственицима кућа за становање очигледно је испод сваке критике. Нема ниједног принципа на основу кога би се могла оправдати штета причињена једној класи грађана у корист друге. Заједница треба да одреди сопственицима правичнију награду за функцију коју врше у њеном интересу.

Исто је тако лако наћи критеријум и санкцију за индустриска предузећа. Ако их њихови сопственици не искоришћују, не држе у покрету, треба их реквизирати и дати на експлоатацију било појединцима, било за то способним организацијама.

Ствар стоји теже са готовим новцем који лежи непродуктиван. Али ће будућност, можда, указати на начин помоћу кога ће се моћи спречити гомилање непродуктивних капитала.

На крају, да учинимо неколико закључних констатација.

Значе ли наведени текстови да је схватање својине као социалне функције најзад победило и дефинитивно потисло старо и погрешно схватање својине као индивидуалног права? То би

био нетачан закључак. Ново схватање, и ако наметнуто чињеницама економске, социалне и психолошке врсте, продире у законодавство сасвим полагаано: до сада је ушло само у неке посебне законе, а није нашло места ни у једном Грађанском Законику, где се својина још сматра као апсолутно и неповредиво право појединаца. Прокламовано у неким законима и у извесним модерним уставима, ново схватање још није јасно и прецизно кодифицирано (осим у Русији).

Друга ствар. Својина „социална функција” примљена је у једном необичном времену, за време рата и после рата. Тада су владајуће друштвене силе биле тако уздрмане, да су негде доведене у опасност, а негде и уништене. Носиоци „индивидуалне” својине пристали су да жртвују не само своје ствари већ и своја права на те ствари. Тако се добила илузија да је ново схватање својине победило. Међутим, прилике се мало по мало нормализују. Власници све више стежу уза се своје привилегије и прокламују их својим неотуђивим правом. Својина социална функција поново бледи, и прети да се претвори у једну пролазну успомену. Индивидуално право као да опет тријумфује на целој линији.

Па ипак, — и то је наш трећи закључак, — продор је начињен. Еволуција појмова је већ обележена. Може се њен траг утирати, он се неће више потпуно утрти. Законодавац је једном наређивао сопственицима добара како ће их употребљавати. Живот ће од његових прописа узети само оно што се буде могло спровести, или ће захтевати да се пође даље, према томе какви буду били односи снага у друштву. Индивидуалне силе нису дефинитивно побеђене, али су несумњиво начете. Социалне силе расту, и све више добијају свест о својој снази. То је гаранција да ће се оцртана еволуција продужити: својина „индивидуално право” не може у догледној будућности повратити своју ранију моћ, а својина „социална функција” стално ће се учвршћивати.

(Алманах Генерација пред стварањем, изд. Групе за социјалну и културну акцију, Београд, 1925)

A SUMMARY

FROM OWNERSHIP AS AN INDIVIDUAL RIGHT TO OWNERSHIP AS A SOCIAL FUNCTION

The concept of ownership as a „social function” appeared in an unusual time, during the war and after the war; at that time the ruling social forces were shaken to such an extent that they were endangered in some places and destroyed in other places. The agents of „individual” ownership have conceded to sacrifice not only their property but also their rights to ownership of that property. The result was an illusion that the new concept of ownership has prevailed over the old. However, with the normalization of social conditions, owners began to safeguard their privileged positions and proclaim them as their inalienable rights. The concept of ownership as a „social function” began to fade and threatened to turn into a transient memory.

Even so, an improvement had been made. The evolution of concepts had already been observed. Its tracks may be faded, but will never again be completely obliterated. Individual forces have not been definitely defeated, but they have indisputably been shaken. Social forces are growing and the consciousness of their own power is gaining ground. That is ample guarantee that the mentioned evolution will go on: the concept of ownership as an „individual right” cannot in the foreseeable future regain its previous power while the concept of ownership as a „social function” will constantly be strengthening its position.

RÉSUMÉ

DE LA PROPRIÉTÉ DU DROIT INDIVIDUEL A LA PROPRIÉTÉ DE FONCTION SOCIALE

La propriété „fonction sociale” est appaare dans une période extraordinaire, pendant la guerre et après la guerre; à cette époque les puissances sociales gouvernantes étaient ébranlées à un tel point qu'en quelque lieu elles étaient mises en danger et en quelque lieu même anéanties. Les titulaires de la propriété „individuelle” ont consenti à sacrifier non seulement leurs choses mais aussi leurs droits à ces choses. Ainsi on avait eu l'illusion que la nouvelle conception de la propriété a remporté la victoire. Cependant, avec la normalisation des événements, les propriétaires s'accrochent de plus en plus à leurs privilèges et les proclament comme leurs droits inaliénables. La propriété fonction sociale se fane de nouveau et menace de se transformer en un souvenir passager.

Or, néanmoins, la pénétration est effectuée. L'évolution des notions est déjà marquée. On peut faire disparaître sa trace, mais on n'arrivera jamais à la faire disparaître entièrement. Les puissances individuelles ne sont pas vaincues définitivement mais elles sont incontestablement entamées. Les puissances sociales s'accroissent et acquièrent de plus en plus la conscience de leur force. C' est la garantie que l' évolution décrite continuera: la propriété „droit individuel” ne pourra pas dans un avenir prévisible rétablir sa puissance antérieure et la propriété „fonction sociale” se consolidera constamment.